

מבוסס על לקו"ש כב/65 ואילך **טפטפת ופנאי: מה מותר לדבר בזמננו הפנוי?**

אדם אסף את המעטפות מתיבת הדואר ופתח את חשבון הטלפון. הוא גילה לחרדתו חוב ענק של 1500 שקלים. עצבני וכעוס הוא טיפס הביתה ופתח בצעקות על אשתו: "זאת את שמדברת עם האחיות והגיטות שלך ותראי לאיזה חשבון הגענו". – "מה פתאום, אני עושה את כל הטלפונים מהעבודה ולא מדברת מהבית. זה אתה שמפטפט עם החברים שלך על ספורט ופוליטיקה"...

"- בכלל לא, גם אני עושה את הטלפונים מהעבודה ולא משוחח מהבית".

נשארה רק העוזרת שעובדת בביתם כל היום. היא אמרה: "גם אני עושה את הטלפונים מהעבודה"...

אחד התענוגות הגדולים בחיים הוא פטפטת. אין כמו להזמין חברים הביתה, להוציא מהמקרר בירה ופיצוחים ולרכל על הכול. זה קנה, זה מכר, זה התחתן, זה התגרש, והפוליטיקאי ההוא שוב מסתבך..

ובכל זאת, למרות השכיחות של התופעה, תורת ישראל מקפידה על כך. חז"ל אומרים שכל הדיבורים היוצאים מהפה במהלך החיים, נדבקים בנפש ויעלו ויציפו אותנו כשנעשה את החשבון בעולם הבא.

1. חגיגה ה,ב: מגיד לאדם מה שיחו – אפילו שיחה יתרה שבין איש לאשתו [דיבורים יותר מהצורך כדי להתקרב זה לזה] מגידים לו בשעת מיתה.

תניא פ"ח: ועל דברים בטלים בהיתר, כגון עם הארץ שאינו יכול ללמוד, צריך לטהר נפשו מטומאה זו דקליפה זו על ידי גלגולה בכף הקלע¹. אבל לדיבורים אסורים, כמו ליצנות ולשון הרע וכיוצא בהם... אין כף הקלע לבדו מועיל לטהר טומאתו מהנפש רק צריכה לירד לגיהנום.

כאן חשוב לשים לב על הנושא שבו דנים: הגמרא, וכן רבנו הזקן בתחילת דבריו, מדברים על "דברים בטלים בהיתר", כגון שיחה בין איש לאשתו או עם הארץ שאינו יכול ללמוד. לא מדובר על **לשון הרע**, שגורם נזק לאלו שמדברים עליהם, אלא על סתם פטפוטי דברים בעלמא. ובכל זאת, הדיבורים הללו מותירים חותם בנפש ונצטרך להתנקות מהם בכף הקלע בעולם הבא.

וכמובן, הדברים מעלים שתי שאלות: ראשית, מה קרה בסך הכול? הרי לא הזקנו לאף אחד? שנית, הדרישה הזו נתפסת כלא מעשית לחלוטין? מה אדם אמור לעשות בזמנו הפנוי? רק ללמוד? וכי אדם אמור לדבר עם אשתו ברגעי הקירוב ביניהם על עולם האצילות? הרי רבנו מדגיש שהוא מדבר על "עם הארץ שאינו יכול ללמוד" ומה הוא אמור לעשות בזמנו הפנוי?

אנו רוצים לבחון את הנושא, לאור שיחת ה'רכילות' המפורסמת ביותר בהיסטוריה היהודית. כל כך מפורסמת, עד שאנו חייבים לזכור אותה בכל בוקר:

נוסח הזכירות בתפילת שחרית: זכור את אשר עשה ה' אלקך למרים בדרך בצאתכם ממצרים.

יהודי פותח כל בוקר בתזכורת אודות אותה שיחה בין מרים לאהרן, על הפרידה של משה מציפורה. כאן מדגישים המפרשים כי זאת הייתה **רכילות גרידא**. הדברים שלהם לא נחשבים "לשון הרע" מבחינה הלכתית. כיון שהם לא סיפרו על דבר רע שמשה עשה. מותר לו להיפרד מאשתו ואין זאת עבירה. גם לא הייתה להם "כוונת נזק", שהיא תנאי מקדים לעבירת לשון הרע.

¹ **כף הקלע:** מקורו של עונש כף הקלע הוא בדבריה של אביגיל לדוד: "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע". ביאור הדברים (ראו "לפיכך נקראו" תשט"ז), שבתחילה מענגים את הנשמה בתענוגי העולם העליון, ואחרי זה מפילים אותה לחשוב את ההבלים שחשבה בעולם הזה, והדבר גורם לה צער עצום על הבזבז וההבל בעולם הזה. ואחר כך משיבים אותה לחזור על התענוגות הרוחניים, וחוזר חלילה.

מדוע, אם כן, נענשה מרים כל כך בחומרה? ולמה חשוב לזכור זאת כל בוקר מחדש?

לקוטי שיחות חכ"ב/ב:68: הרי הרמב"ם (סוף הלכות צרעת) מדגיש לגבי מרים, שהיא 'היתה גדולה ממשה בשנים וגידלתו על ברכיה וסכנה את עצמה להצילו מן הים, והיא לא דברה בגנותו אלא טעתה שהשותו לשאר נביאים... ואם כן הדיבור היה עניין חיצוני לגמרי, ואף על פי כן 'מיד נענשה בצרעת'.

השיעור הזה יוקדש להבנת 'קדושת הדיבור'. אנו נגלה כי כל כך הרבה בחיינו תלוי בכוח הזה וחשוב להבין את פוטנציאל הבניה (וההרס) שלו.²

א. אחרי פרשת "שמיני" שעסקה בקדושת הפה, דרך דיני הכשרות, ממשיכות שתי הפרשיות הבאות ועוסקות באותו נושא בדיוק: דיני הצרעת הבאים על דיבורי רכילות ולשון הרע. ובעוד שהפרשה הקודמת עסקה במה **שמכניסים לפה** (דיני כשרות), הפרשיות הללו ממשיכות ומדברות על הצורך לשמור על מה **שמוציאים מהפה** - שמירת הדיבור.

כל דבר אצל יהודים הוא מסודר, ובוודאי כל מה שקשור לתורה, ואכן נשים לב כי שלוש הפרשיות הללו – שמיני, תזריע ומצורע – נקראות תמיד בסמוך **לחג הפסח**. בשנה רגילה, הפרשיות נקראות מיד אחרי פסח, ובשנה מעוברת כמו השנה, הפרשיות הללו נקראות בשבועות הצמודים לפסח.

הקשר בין הפרשיות לפסח הוא, שהחג הזה מוקדש (בין היתר) ל**תיקון כוח הדיבור**. כל חג מהחגים היהודיים מתמקד באיבר מסוים. בראש השנה, מצווה לשמוע **באוזן** תקיעת שופר. (ביום כיפור צמים ושבים בתשובה ואולי הוא קשור עם הלב), בסוכות יושבים בסוכה עם **כלל הגוף**, בחנוכה מצווה לראות את הנרות **בעיניים**, ואילו בפסח, כל מצוות החג קשורות עם **כוח הדיבור**.

ראשית, מצוות היום הן דברי אכילה הנכנסים לפה, כמו פסח, מצה, מרור ויין. שנית, מצות ההגדה קשורה עם הדיבור היוצא מהפה, ולכן זהו החג היחיד בשנה בו "מצווה עלינו ל**ספר** ביציאת מצרים, וכל המרבה ל**ספר** הרי זה משובח".

האר"י הקדוש אומר כי המסר הזה נמצא בתוך המילה "פסח" – כמו "פה סח".

2. **שער הכוונות דרושי פסח:** זהו לשון פסח – פה סח, ולכן צריך להרבות בסיפור יציאת מצרים.

בנוגע לקשר בין פסח לתיקון כוח הדיבור, מובא בספר הזוהר רעיון מעניין. עד יציאת מצרים, כוח הדיבור היה בגלות. התורה עדיין לא ניתנה ולא היה על מה לדבר. בכך מבאר הזוהר את העובדה המוזרה שמשה רבנו, אדון כל הנביאים, היה כבד פה וכבד לשון. אלא הדבר היה סמל לכך, שכוח הדיבור היה בגלות ולא דיברו את הדיבורים הרצויים. יציאת מצרים לקראת מתן תורה סימלה את פתיחה צינור הדיבור והתחדשות כוח השיחה. ולכן מדגישים זאת במיוחד במצוות החג.

ספר הזוהר ח"ב כה,ב: וכל עת שהדבור היה בגלות, משה הוציא קול בלי דבור [כנאמר: ואני ערל שפתים]. כך הלך עד שקרבו לפני ה' סיני ונתנה התורה, ובאותו הזמן התחבר הקול בדיבור ואז דיבר דבריו. זהו שכתוב: וידבר אלוקים את כל הדברים האלה.³

שוב אל פרשת השבוע: לאורך שתי פרשיות רצופות, התורה מתארת מחלה משונה בשם "צרעת". הפרשה הראשונה, תזריע, מתארת את הדיאגנוזה, את הדרך לזיהוי הנגע, ואילו הפרשה השנייה, מצורע, מתארת את החצי השני של התהליך, דרך הרפוי מהמחלה.

² **רוחניות ומיסטיקה:** בשנה שעברה כתבתי על כוח הדיבור המיסטי, שנשמע **בשמים וחורף גורלות**. הנסא הפעם הוא כוח הדיבור הנפשי, **בתוכו של האדם פנימה**.

³ כך ראיתי מבארים את מזמור פא: "אנכי ה"א המעלך מארץ מצרים - הרחב פיך ואמלאהו". אלא ביציאת מצרים נפתח כוח הדיבור. בזה מבארים גם מה שמסכת פסחים בתחילתה עוסקת בארוכה בדיבור "לשון נקיה". שכן אחד מענייני החג הוא תיקון הלשון.

הצרעת היא מחלה משונה שאין לה כל קשר עם מחלת הצרעת המוכרת בעולם הרפואי. אדם קם בבוקר ומגלה על קיר ביתו כתם אדום או ירוק עז. הוא צריך לקרוא לכהן שיבחן את הנגע, ובמידה וזה נגע צרעת, והנגע חוזר שוב ושוב, צריך לשבור את אותו קטע בקיר, ואם הנגע חוזר, צריך לנתץ את הבית כולו. בהמשך, הנגע מופיע על הבגדים בצורת כתם אדום או ירוק עז, ואם הכתם אינו חולף (ובוודאי אם מתפשט) - דין הבגד לשריפה.

בשלב האחרון, הנגע מופיע על גוף האדם. אדם מגלה על גופו כתם לבן בגודל גרגר אפונה, הוא קורא לכהן לבדוק את הנגע, ואם המראה עומד בסימנים שמזכירה התורה – הוא מוכרז כמצורע. כאן מתחיל תהליך ארוך ומשפיל, שבו צריך המצורע לעזוב את ביתו ולצאת לבידוד מוחלט מחוץ למחנה. לאורך כל הדרך מביתו, הוא צריך להכריז על עצמו: "טמא טמא", ובמשך שבתו שם, צריך לנהוג מנהגי אבלות, לא לגזור את שערו ולא להחליף את בגדיו.

3. ויקרא יג: אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת [דרגות שונות של לובן] ... וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפך לבן ... נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו ... בגדיו יהיו פרומים, וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה, וטמא טמא יקרא ... בדד ישב מחוץ למחנה מושבו.

התורה לא מסבירה מדוע מגיע הנגע הזה, מה המשמעות שלו ומה הוא בא לסמל. אך חז"ל מבארים כי הצרעת היא ריאקציה (תגובה) גופנית להתדרדרות מוסרית. בראש העבירות הגורמות לצרעת, עומד חטא לשון הרע. חז"ל דורשים זאת מהמילה "מצורע", כמו "מוציא שם רע".

ערכין טז: כל המספר לשון הרע, נגעים באים עליו ... אמר ריש לקיש: מאי דכתיב 'זאת תהיה תורת המצורע' - זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע.

בכך, שונה לשון הרע מכל החטאים בעולם. בעוד שכל החטאים יכולים להימשך ולהימשך ואין נענשים עליהם מיד, במקרה של לשון הרע, ה' שולח מיד את נגע הצרעת כתמרור בוהק: "עצור מיד"4.

למעשה, כפי שפתחנו את השיעור, הצרעת לא באה רק על הלשון הרע הקלאסי. זה שמדבר דברים מזיקים על חברו וגורם לו נזק עצום שאי אפשר להחזיר אותו (כפי שהארכנו בשנה שעברה). אלא גם על מעשה מרים, שאצלה היה זה בסך הכול **רכילות**, פטפטת קלאסית על החיים האישיים של הזולת.

וכאן שבה השאלה ונשאלת: מדוע מתייחסת התורה כל כך ברצינות לגלגולי הלשון? וגם, מה אדם אמור לעשות בזמנו הפנוי? רק ללמוד תורה או לשתוק?!

ב. למעשה, האדם אינו אמור לשתוק. התורה בהחלט מכירה בכך, שהאדם הוא יצור מדיני וחברתי וצריך להעשיר את עולמו האישי והחברתי. במיוחד כאשר מדובר ב"עם הארץ, שאינו יכול ללמוד". אולם התורה שוללת דברים **בטלים**, כלומר, דברים **שלא מקדמים את האדם למקום מעשי**. הם לא מלמדים אותו כלום, לא מעשירים אותו בכלום וסתם ממלאים את החיים בזילות וריקנות.

הרמב"ם מחלק את עולם הדיבור לחמשה חלקים: חלק **שמצווה** לדבר אותו, חלק **שאסור** לדבר בו, חלק שהוא **בטל ונמאס**, זה שהוא **אהוב ורצוי**, וזה שהוא **מותר**.

4. אבות א, יז: שמעון בנו אומר: כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה. ולא המדרש עיקר אלא המעשה, וכל המרבה דברים מביא חטא.

פירוש המשנה להרמב"ם שם: הדיבור לפי חיוב התורה נחלק לחמשה חלקים: 1. דיבור של מצווה, כמו קריאת התורה ולימודה. 2. דיבור אסור, כמו דברי שקר, רכילות ולשון הרע. 3. דיבור נמאס שאין

⁴ העשרה חשובה – מדוע אין צרעת בימינו: רבינו הזקן מבאר בלקו"ת כי הצרעת מגיעה בדור של אנשים גדולים, כנאמר "אדם כי יהיה בעור בשרו". שכן, בהיותו אדם גדול, הגוף דוחה החוצה את הרוע שבשולי האישיות והוא יוצא בתור צרעת. אולם אצל אנשים כערכנו, הגוף לא מזדעזע במיוחד מקצת לשון הרע...

בו תועלת לאדם... כרוב סיפורי ההמון במה שארע... איך הייתה סבת מות פלוני או איך התעשר פלוני. ואלו קוראים אותם החכמים 'שיחה בטלה'. והחסידיים השתדלו בעצמם להניח הדיבור הזה. 4. הדיבור הנאהב... בו מעיר הנפש למעלות בספורים ובשירים ולמנעה מן הפחיתויות בדרכים ההם. 5. דיבור מותר, מסחורתו ופרנסתו ומאכליו ומשתיו ולבושו ושאר מה שצריך לו.

אם כן, בוודאי מותר לדבר דברי "חכמה ומידות" (הדיבור הנאהב) וכן רשאי לשוחח אודות סחורתו, פרנסתו וכל צרכיו (הדיבור המותר). רק הנושא כאן הוא אותה 'שיחה בטלה' (הדיבור הנמאס), דהיינו כל סיפורי ההמון שאינם מובילים לשום תוצאה מעשית.

הנה סיפור חסידי הממחיש את הנקודה: רבי אבא גינזבורג היה גביר גדול ומכובד. פעם נכנס אל הרבי המהר"ש ליחידות והרבי שאל מה נשמע בעבודת ה' הוא ענה כי ברוך ה', הוא מקפיד להתפלל שלוש תפילות במניין. הרבי הביט בו ושאל: "האם זאת הכרת הטובה הראויה לקב"ה על כל החסד שגמל איתו?" החסיד הזדעזע מהמילים הקשות ועזב את החדר.

אחרי כמה ימים, הוא נכנס שוב ליחידות ואמר כך: הוא החליט לתרום אחרי מותו את כל הונו לצדקה. וכן מקבל על עצמו לעזוב מיד את עולם העסקים ולקחת אברך שילמד עימו תורה.

הרבי שלל את דבריו ואמר כך: בנוגע להחלטה לתרום צדקה, אפשר לעשות זאת כבר עכשיו ואין צורך להמתין עד הפטירה... ובנוגע להחלטה לעזוב את עולם העסקים, זאת שטות. שכן אדם שרואה ברכה בעמלו, אינו צריך לחפש תחומים אחרים. אלא עליו לקבל על עצמו דבר אחר לגמרי: אחרי שהוא מסיים לדון עם הגויים על ענייני העסקים, מגיע השלב שבו עוברים לפטפט שטויות והבלים. עליו להחזיק בכיס ספר לימוד קטן ואת הזמן המסוים הזה להקדיש ללימוד.

וכאן שבה השאלה העקרונית: מהי הבעיה בפטפטת השכיחה הזו, שניאלץ להתנקות ממנה בכך הקלע?

ג. תפיסה אחת היא, שהבעיה בשיחה בטילה היא, **ביטול תורה** שנגרם בינתיים. כאשר מדברים שטויות, במילא לא לומדים תורה, ועל זה יוצא הקצף.

כך נראה בשולחן ערוך (רמז, י): כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, או שקרא ושנה ופירש להבלי העולם והניח תלמודו וזנחו, הרי זה בכלל כי דבר ה' בזה. רמ"א: ואסור לדבר בשיחת חולין.

אמנם זאת בוודאי אינה שיטת רבנו, שהרי הוא מדבר אפילו על "עם הארץ שאינו יכול ללמוד" ועד שמגדיר זאת כ"דברים בטלים בהיתר", ואם כן ברור שהבעיה היא עמוקה ובסיסית יותר.

בכתבי רבותינו נשיאנו מוצאים שיטה מקורית ובהירה בעניין, וכרגיל, נפתח עם סיפור חסידי מיוחד במינו (שמעתי בשם הרה"ח ר' איצ'קע גורביץ ממגדל העמק):

בשנת תש"ו, 1946, נפתח פתח צר לבריחה מרוסיה הקומוניסטית. הממשלה הפולנית שאפה להחזיר הביתה את האזרחים הפולניים שברחו לרוסיה בעת המלחמה, ופתחו לתקופה קצרה את הגבול בין רוסיה לפולין באזור לבוב (למברג). היהודים ברוסיה הבינו שקורה נס חד פעמי שלא יחזור עוד על עצמו וזאת הזדמנות נדירה לפרוץ את מסך הברזל. קמה קבוצה של חסידים נועזים והחלו לזייף ניירות פולניים, כדי להוציא כמה שיותר אנשים מרוסיה.

יום אחד, התחוללה בגבול דרמה. זוג צעיר, בשם ר' ברל וחנה גורביץ', שהיו בסך הכול חצי שנה אחרי החתונה, עמדו בתחנת הרכבת והתכוונו לעלות יחד על הרכבת לפולניה. הבעיה הייתה, שחנה החזיקה בידה ניירות פולניים, ואילו בערל היה אמור לקבל אותם בגבול, וזה שהיה אמור להביא לו אותם, לא הגיע. השוטרים של ביקורת הגבולות התקרבו ולבערל אין ניירות. הוא היה בבעיה חמורה.

ניירות פוליניים אין לו, ואילו את העבר הרוסי שלו הוא מחק. הוא נעצר מיד והיה ברור כי הוא בדרך לשנים רבות בסיביר.

כאן החל דיון נורא, האם עדיף שהוא יכתוב במהירות גט לחנה, כדי שהאישה הצעירה לא תישאר עגונה כל חייה. אך למעשה לא היה מי שיכתוב ועל מה לכתוב, והם נפרדו בכוח זה מזו.

מפולניה, חנה התגלגלה לפריז (או לברנואה), ושם עבדה כתופרת במתפרה בעיר. מדי בוקר הייתה יוצאת לעבודה ולא מפסיקה לבכות על הגורל המר שפקד איתה. אך היה אדם אחד שהבחין בכאב שלה. שכן מלמעלה בשם ר' איצ'ה גולדין, ראה את הכאב שלה והיה מקפיד לעודד אותה. בכל בוקר היו יוצאים יחד מהבניין, והוא היה מבטיח לה כי בעלה עוד יחזור. כמובן, המילים שלו היו חסרות בסיס, אבל היא פיתחה בהן תלות מוחלטת. היא הייתה מחכה לו למטה כדי לשמוע אותו אומר שוב: "את תראי שהוא עוד יחזור" ורק אחר כך הייתה הולכת לעבודה.

אחרי שנה וחצי, קרה נס. רוסייה חתמה על עסקת חילופי אסירים עם פולניה, ושחררה לחופשי וגירשה מהמדינה 8 אנשים. באופן פלאי, ר' ברל גורביץ' היה אחד מהם. הוא הגיע לקרקוב, ומשם ללודז', ושם ניסה לברר אם מישהו זוכר לאן המשיכו היהודים שיצאו מרוסיה. היה שם איש עסקים אחד, שאמר כי הוא מכיר אדם אחד מכל מאות האנשים שיצאו מרוסיה. הוא מוכן לשלוח לו מכתב ואולי הוא יידע להוליך אותו אל האישה שלו. לאדם הזה קוראים: "ר' איצ'ה גולדין!". כך זכה ר' איצ'ה להיות בעצמו מבשר הגאולה לאותה אישה.

מה לומדים מהסיפור הזה? א. אסור לחסוך במילים טובות כי בסוף הן מתגשמות. ב. שנית – וזה מה שנוגע בקשר ישיר לענייננו: **מילים סוחפות את הנפש**. דיבור הוא לא כוח סתמי, שחולף ועובר בלי להשאיר עקבות, אלא הוא **אש בוערת** הנותנת עידוד ותקווה (וכך להיפך חלילה).

כאשר אדם מדבר על משהו, הוא מתמלא בו. הדיבור מלהיב את הרגש, מעסיק את המחשבה ומעורר את הדמיון. כל עוד אנו רק מהרהרים במוח אודות משהו, הדבר יכול להישאר מונח במוח, אך כאשר מדברים על זה, הופכים להיות לזהים ומוצפים בו.

יש לכך דוגמא בולטת בהלכה: מצות "וידוי". הרמב"ם קובע כי עיקרה של התשובה הוא ה"וידוי" (ראו בארוכה לקו"ש ח"ח נשא). כאשר מגיע יום כיפור והאדם מנסה להשיג מחילה על חטאיו, עיקר העניין הוא למנות בפיו את החטאים שחטא בהם.

5. ספר המצוות להרמב"ם מצות עשה עג: וזהו היודי כו' והוא אמרו: והתוודו את עוונם אשר חטאו.

מה העניין להתוודות בפיו על החטא? האם לא היה יותר מועיל לדרוש חרטה עמוקה בעומק נפשו? התשובה היא, שדיבור גורם לנו להכיר בחטא ולהתעמת איתו. כל עוד הדברים נותרים בלב או במחשבה, הם שוכבים שם מעומעמים ולא ממש קיימים. הדיבור על החטא, לעומת זאת, מחיה את האירוע ומכריח אותנו לשוב עליו בלב שלם.

הרבי הרש"ב לוקח את הרעיון הזה למקום מאוד מעניין. הוא כותב כי דיבור על דבר מרגיז, הוא דרך בדוקה להעצים את הכעס והרוגז. שכן הדיבור מלבה את הרגש בתוכנו. מכאן מסיק הרבי עצה הפוכה נפלאה: הסגולה הטובה ביותר לשיכוך כעס ורוגז, היא פשוט לשתוק. כיון שהשתיקה מונעת את ליבוי הסערה הפנימית.

ספר המאמרים תרנ"ט: אנו רואים שהדיבור מוסיף אור ברגש האהבה ועל ידי שמדבר בה, מאיר בו אור האהבה ביותר ומתפעל בנפשו באהבה וחובה לדבר ההוא. כמו כן במידת הגבורה והכעס ... לכן אמרו סגולה לשיכוך מידת הכעס, שלא לדבר בענין ההוא שמכעיס אותו, מפני שעל ידי הדיבור, מתווסף התפעלות הכעס ביותר.

לפי היסוד הזה, מבאר הרבי היטב את הנושא שלנו - הבעיה ב"דברים בטלים". נכון, הדברים הללו עצמם הם לא נוראים, זאת סתם פוליטיקה או ברברת מיותרת. אולם הדיבור הזה מוריד אותנו. הוא

מציף את המוח בדברים זולים, ומכאן הדרך פתוחה **להמשך התדרדרות ונפילה**. הדיבורים הללו כשלעצמם לא נוראים, אבל ההמשך עשוי להיות כבר נורא.

זאת הסיבה, אומר הרבי, לסדר המעניין של הופעת הצרעת. בתחילה, היא מופיעה **רחוק**, על הבית. אם האדם לא מבין את הרמז וממשיך לדבר רכילות, היא מתקרבת אליו יותר ומופיעה על הבגד. אם האדם לא קולט את הרמז, היא מתקרבת אליו עוד יותר וצומחת על גופו. סדר הדברים הללו הוא רמז לכך, שדיבורי רכילות מדרדרים את הנפש **בהדרגה**. הדיבור הראשון הוא סתם פטפטת לא מעניינת. אבל המוח כבר מתרגל לצורת החיים הריקנית הזו, ואז הדיבור השני הוא יותר נמוך, והשלישי עוד יותר נמוך, עד שמגיעים חלילה ללשון הרע ממש.

קעת מובנת היטב התזכורת למעשה מרים. הדיבור שלה כשלעצמו, לא היה דבר חמור. אולם הוא כעת (כביכול) פתח את השער להמשך התדרדרות של דברים בטלים עד כדי דברים אסורים⁵.

לקו"ש שם 67: בלשון הרע ישנם שני עניינים שונים: א. דיבור לשון הרע גורם נזק לזה שמדברים עליו. ב. הדיבור מוציא את הרע הקיים בתוכו של האדם המדבר. שכף אף שכוח הדיבור הוא כוח חיצוני בנפש, בכל זאת הוא קשור עם עצם הנפש⁶, עד שתואר האדם הוא 'מדבר', ולכן כאשר האדם מדבר דבר בלתי רצוי, הדיבור מעורר את הרע שבתוכו.

... לפי זה מובן סדר ההופעה של הצרעת כפי המובא ברמב"ם סוף הלכות צרעת: בתחילה משתנים קירות ביתו, אחר כך אם עמד ברשעו משתנים הבגדים שעליו, ובסוף אם אמד ברשעו, משתנה עורו ומצטרע. הדברים מתאימים לתוכן הבעיה של לשון הרע. בהתחלה הדיבור הוא חיצוני לגמרי, שלא נוגע לו, אחר כך הדיבור סוחב אותו יותר לתוך הרע ונוגע בפנימיותו.

לכל מטבע יש שני צדדים. וכשם שדיברנו על ההיבט השלילי של הדיבור, כך הרבי מוצא בפרשיות הללו רמז גדול על הכוח החיובי של הדיבור. בסוף פרשת מצורע מסופר כי אדם שנותץ בית מצורע, זוכה למצוא שם "מטמוניות של זהב", שאנשי "האמורי" הטמינו שם לפני שעזבו וברחו מהארץ.

הרבי מבאר בדרך רמז (לקו"ש לב/97) כי "אמורי" הוא מלשון "אמירה", והתורה רומזת בכך כי ה"אמירה" נושאת בתוכה "מטמוניות של זהב". כך שכאשר האדם מדבר דיבורים טובים, של לימוד, תפילה והודאה, הוא מרומם את כל חלקי האישיות עד בלי די.

ההוראה של הפרשיות הללו היא, אם כן, לא רק על המניעה מדיבור שלילי, אלא גם ובעיקר על הכוח העצום של הדיבור החיובי, שיכול להביא את האדם למקומות הכי נעלים.

ועל מה לדבר? על "פה-סח", על הטובות והניסים והנפלאות שהראה להם הקב"ה בימים ההם של יציאת מצרים, ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" במהרה בימינו.

⁵ בהמשך לזה מבוארים באופן נפלא בלקו"ש ח"ח/145 דברי רש"י בתחילת פרשת שלח, כי פרשת המרגלים נסמכה לפרשת מרים, "לפי שלקתה על עסקי דיבה שדיברה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר". מהו הלשון "עסקי דיבה"? אלא שבאמת מרים דיברה אמת, אלא שהצורה והסגנון לא היה מתאים. "עסקי דיבה" היה עליה לגשת למשה באופן אישי ולברר את הענין.

וזה היה גם חטא המרגלים: גם הם רצו כביכול לומר את האמת, את מה שהם ראו והרגישו בארץ, אמנם ההתעסקות בדיברי דיבה, עם רעש ורוגז ובהקהלת קהילות, זה היה החטא.

⁶ ראו הוכחה לזה בפסחים ג, שאחד האמוראים התבטא באופן לא מתאים על דיני טהרה, "הגיעני כזנב הלטאה", והחכמים הבינו מזה כי הוא פסול לכהונה. שכן הדיבור מבטא את עומק הנפש. וכפתגם החסידים: "חכם מה הוא? אומר!".

כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של **שלוחי רבנו ברחבי תבל**

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולרפואה שלמה של מרת בתיה שיינה בת ציפורה
פייגה